

Sygnatura akt III U 1035/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Konin, dnia 11-06-2015 r.

Sąd Okręgowy w Koninie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia – **SO Anna Walczak- Sarnowska**

Protokolant: Starszy sekretarz sądowy Lila Andrzejewska

przy udziale

po rozpoznaniu w dniu 28-05-2015r. w Koninie

sprawy **E. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o rentę rodzinną

na skutek odwołania **E. S.**

od decyzji **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

z dnia 22-07-2014r. znak: (...)

z dnia 22-10-2014r. znak: (...)

Zmienia zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznaje E. S. prawo do renty rodzinnej po zmarłym M. S. (1), począwszy od daty złożenia wniosku .

Sygnatura akt III U 1035/14

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. decyzjami z dnia 22.07.2014 r. (znak : (...)) oraz z 22.10.2014r. (znak : (...)) odmówił E. S. prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 21.02.2014 r. M. S. (1). Organ rentowy po przywołaniu art. 115, 65, 70 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że z przedłożonego przez wnioskodawczynię wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 5.06.2013 r. rozwiązującego małżeństwo bez orzekania o winie oraz

z dokumentów znajdujących się w aktach rentowych wynika, że wnioskodawczyni

nie miała w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony ustalonych wyrokiem lub ugodą sądową. Wskazano również, że wzywano E. S. do złożenia dodatkowych dowodów potwierdzających istnienie obowiązku alimentacyjnego oraz konkretyzację tego obowiązku w drodze umowy zawartej w formie pisemnej lub porozumienia między wnioskodawczynią a zmarłym M. S. (1). Nie uznano, aby ze złożonych dokumentów wynikało, że w dacie śmierci zmarłego było na jej rzecz dobrowolnie realizowane przez niego prawo do alimentów.

Odwołanie złożyła E. S. wskazując, że nie posiadała i z racji umorzenia przez Sąd Okręgowy w Koninie postępowania nie będzie posiadać ze strony byłego męża ustalonych wyrokiem sądowym lub ugodą sądową alimentów. Powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13.05.2014 r. (sygn. akt SK 61/13) że art. 70 ustawy emerytalnej w zakresie

w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, ustalonych wyłącznie wyrokiem lub ugodą sądową został z dniem 26.05.2014 r. uznany za niezgodny z Konstytucją.

W oparciu o powyższe wniosła o ponowne rozpatrzenie wniosku o rentę rodzinną na jej rzecz.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie od odwołującej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, wskazując, że odwołująca nie przedłożyła dokumentów potwierdzających fakt stałego i regularnego alimentowania przez byłego zmarłego męża.

Sąd ustalił i zważył, co następuje :

E. S. oraz M. S. (1) zawarli związek małżeński w dniu (...) r., zarejestrowany w Urzędzie Stanu Cywilnego w R. (nr aktu(...)). Z tego związku małżeńskiego pochodzi urodzony w dniu (...) r. A. S. (1).

W dniu 13.06.2012 r. E. S. złożyła do Sądu Okręgowego w Koninie pozew o rozwiązanie małżeństwa z M. S. (1) bez orzekania o winie. Wśród zgłoszonych żądań było również m.in. zasądzenie na jej rzecz miesięcznych alimentów w kwocie 400 złotych. M. S. (1) wnosił o oddalenie żądania odwołującej, wskazując, że miesięcznie przekazuje na utrzymanie rodziny kwotę 400 zł.

Wyrokiem z dnia 5.06.2013 r. (sygn. akt I C 529/12) Sąd Okręgowy w Koninie rozwiązał przez rozwód małżeństwo odwołującej z M. S. (1) bez orzekania o winie. W pkt 4 wyroku oddalono żądanie zasądzenia alimentów na rzecz odwołującej.

Apelację od powyższego wyroku wniosła odwołująca skarżąc rozstrzygnięcia dotyczące zasądzenia alimentów na rzecz syna A. S. (2) oraz oddalenia żądania alimentów na jej rzecz.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 30.09.2013 r. (sygn. akt I ACa 874/13) uchylił zaskarżony wyrok w zakresie odnoszącym się do oddalenia żądania zasądzenia alimentów na rzecz E. S. oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Koninie. W pozostałym zakresie apelację oddalono. W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny w Poznaniu wskazał, że Sąd Okręgowy nie badał tego czy odwołująca pozostaje w niedostatku i okoliczność tą zdaniem Sądu Apelacyjnego należało wyjaśnić w toku ponownego rozpoznania sprawy.

M. S. (1) zmarł w dniu (...). Śmierć nastąpiła w okresie ponownego rozpoznawania sprawy przez Sąd Okręgowy w Koninie, co spowodowało, że postanowieniem z dnia 26.03.2014 r. (sygn. akt I C 1022/13) umorzono postępowanie na podstawie art. 446 k.p.c.

(dowód : akta I C 1022/13 Sądu Okręgowego w Koninie)

W uwzględnieniu złożonego przez E. S. wniosku o przyznanie renty rodzinnej po zmarłym M. S. (1) organ rentowy decyzją z dnia 4.06.2014 r. (znak : (...)) przyznał synowi zmarłego A. S. (1) prawo do renty rodzinnej od dnia śmierci ojca.

(dowód : k.73 akt ZUS)

W dniu 27.06.2014 r. E. S. zwróciła się do organu rentowego o przyznanie prawa do renty rodzinnej po zmarłym M. S. (1) na swoją rzecz. We wniosku zaznaczyła, że jest rozwiedzioną małżonką zmarłego i nie posiadała w chwili śmierci prawa do alimentów ustalonych wyrokiem lub ugodą sądową, lecz toczyła się w tym zakresie sprawa sądowa.

Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego organ rentowy wydał decyzję z dnia 22.07.2014 r., w której stwierdził, że na dzień zgonu M. S. (1) byłby uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy, gdyż na ten dzień legitymował się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym.

W decyzji odmówiono odwołującej przyznania prawa do renty rodzinnej, gdyż z wyroku sądowego rozwiązującego małżeństwo nie wynikało, aby odwołująca miała prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Po wezwaniu do przedłożenia przez E. S. dokumentów potwierdzających fakt stałego i regularnego alimentowania przez zmarłego bezpośrednio przed dniem zgonu, organ rentowy w decyzji z dnia 22.10.2014 r. odmówił odwołującej prawa do renty rodzinnej z przyczyn podanych w uzasadnieniu decyzji.

(dowód : akta ZUS)

E. S. była zarejestrowana jako osoba bezrobotna w Powiatowym Urzędzie Pracy w K.. Od 31.08.2013 r. nie posiadała prawa do pobierania zasiłku dla bezrobotnych. Do śmierci byłego męża jej dochody stanowiły świadczenia alimentacyjne na rzecz syna wynoszące 500 zł miesięcznie, a także zasiłek rodzinny w wysokości 77 zł. Po śmierci męża zwróciła się do (...) w R. i otrzymała dodatek do zasiłku rodzinnego w wysokości 170 zł (do października 2015 roku). Decyzją z dnia 4.06.2014 r. A. S. (1) otrzymał rentę rodzinną po ojcu w wysokości 745 złotych.

(dowód : zaświadczenie – k.28,29-31 akt ZUS, decyzja – k.16 akt sprawy, zeznania odwołującej – k.19-20).

PUP w K. przedstawiał odwołującej w okresie rejestracji propozycje pracy na stanowiska pracownika biurowego oraz pracownika administracyjno – biurowego, jednakże po stronie pracodawców nie było woli zatrudnienia odwołującej. Odwołująca próbowała na własną rękę znaleźć zatrudnienie, lecz nie uzyskała stałej pracy (wykonywała jedynie prace dorywcze m.in. jako barmanka).

E. S. mieszka wspólnie z synem oraz rodzicami.

W miarę możliwości partycypuje w kosztach utrzymania domu. Jeszcze w trakcie prowadzenia sprawy rozwodowej zmarły M. S. (1) przyjeżdżał do odwołującej raz w miesiącu i przekazywał jej 100-150 zł. Również po orzeczeniu rozvodu M. S. (1) zostawiał odwołującej ok. 200 zł i zabierał ją na zakupy spożywcze.

(dowód : zeznania odwołującej – k. 19, pismo z PUP w K. – k.32, dokumenty – k.34 zeznania świadka W. N. – k.34, B. B. – k.34v).

Aktualnie od 1.02.2015 r. odwołująca w ramach umowy zlecenia pracuje w Agencji (...)w W., zajmując się zapewnieniem ochrony mienia. Z tego tytułu odwołująca otrzymuje wynagrodzenie wynoszące 48 zł brutto miesięcznie. Jednocześnie odwołująca doksztalca się zdobywając licencję na pracownika ochrony.

(dowód : umowa zlecenia – k.43-44)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego, przedłożonych do sprawy, akt Sądu Okręgowego w Koninie o sygn. III U 1035/14 a także zeznań świadków W. N., B. B. oraz zeznań odwołującej E. S..

Wartość dowodowa dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu i nie była kwestionowana przez strony.

Za przekonujące Sąd uznał zeznania odwołującej, albowiem były one szczere i logiczne. Powoływane przez odwołującą okoliczności dotyczące swojej sytuacji materialnej znalazły odzwierciedlenie w przedłożonych dokumentach oraz zeznaniach świadków. Sąd nie znalazł podstaw, aby odmówić wiarygodności zeznaniom odwołującej co do przekazywania przez zmarłego męża pieniędzy na jej utrzymanie. Materiał dowodowy, w szczególności, stanowisko M. S. (1) wyrażone w ramach postępowania rozwodowego wskazuje, że jeszcze w trakcie rozvodu partycypował on w kosztach utrzymania rodziny, a więc także i odwołującej. Taka sytuacja w świetle zeznań E. S. miała miejsce także po orzeczeniu rozvodu i zmarły byłby mąż nadal wspierał finansowo rodzinę.

Zeznania świadków W. N. oraz B. B. były przekonujące i korespondowały z pozostałym materiałem dowodowym zebrany w sprawie.

Zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U.2013.1440) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Organ rentowy w pierwszej kolejności przeprowadził postępowanie wyjaśniające do zbadania uprawnień zmarłego M. S. (1) do renty z tytułu niezdolności do pracy i warunek ten zmarły spełniał.

Według art. 70 ust. 1 wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli :

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

Prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2. (art. 70 ust. 2 ustawy)

W przypadku odwołującej istotne jest brzmienie art. 70 ust. 3 ustawy stanowiącego, że małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Odwołująca swoje odwołanie oparła o treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.05.2014 r. (sygn. akt SK 61/13, Dz.U.2014.683), stwierdzającego częściową niezgodność art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego powyższy art. 70 ust. 3 utracił moc w zakresie w jakim uprawnienie małżonki rozwiedziona do uzyskania renty rodzinnej poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 lub 2 tej ustawy oraz wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony uzależnia od tego, aby alimenty były ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. W uzasadnieniu do tego orzeczenia Trybunał Konstytucyjny wskazał, że celem renty rodzinnej jest zapewnienie ustawowo określonej grupie podmiotów kompensaty środków utrzymania utraconych bądź pomniejszonych wskutek śmierci zobowiązanego do alimentacji, ma ona zatem spełniać funkcję alimentacyjną. Świadczenie renty rodzinnej ma zapobiegać istotnemu pogorszeniu się sytuacji materialnej rodziny zmarłego ubezpieczonego, w tym także małżonki rozwiedziona, której były małżonek dostarczał środków utrzymania, będąc do tego zobowiązany z mocy art. 60 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788, z późn. zm.). Trybunał Konstytucyjny wskazał, że obowiązek alimentacyjny wynikający z art. 60 k.r.o. może być wypełniany nie tylko poprzez wykonywanie istniejącego wyroku sądu czy ugody sądowej, ale może być spełniany także na warunkach ustalonych samodzielnie przez strony w drodze zgodnego ich porozumienia. Jest on bowiem niejako kontynuacją obowiązku wynikającego z art. 27 k.r.o., polegającego na przyczynianiu się do zaspokajania potrzeb rodziny założonej poprzez zawarcie związku małżeńskiego.

Trybunał Konstytucyjny podkreślił także, że obowiązek alimentacyjny powstaje ex lege, w wyniku zaistnienia ustawowych przesłanek i nie jest uzależniony

od istnienia w tym zakresie wyroku sądu bądź ugody sądowej.

Z powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynika zatem, że potwierdzeniem prawa do alimentów może być nie tylko orzeczenie lub ugoda sądowa, jak stanowił art. 70 ust. 3 ustawy FUS do tej pory, ale również umowa zawarta między rozwiedzionymi małżonkami. Umowa taka może być zawarta także w sposób dorozumiany, a o jej istnieniu może świadczyć fakt, że alimenty były faktycznie uiszczane przez byłego małżonka do dnia jego śmierci na rzecz osoby uprawnionej. Nie może bowiem pozostawać w gorszej sytuacji małżonek rozwiedziony, który polubownie porozumiał się z byłym małżonkiem w przedmiocie dobrowolnego płacenia alimentów, aniżeli małżonek, który uzyskał prawo do alimentów na drodze sądowej.

W rozpoznawanej sprawie poza sporem pozostaje, że E. S. nie legitymuje się wyrokiem sądu ani ugodą sądową dotyczącą obowiązku alimentacyjnego byłego męża na jej rzecz. Nie była jednakże bez znaczenia okoliczność, że M. S. (1) zmarł w czasie prowadzenia procesu wynikającego z konieczności ponownego przeanalizowania sytuacji materialnej odwołującej w kontekście istnienia po jej stronie niedostatku, po tym jak sąd odwoławczy uchylił zawarte w wyroku rozwodowym rozstrzygnięcie oddalające żądanie E. S. o zasądzenie na jej rzecz alimentów.

Jako zbyt sformalizowane - w kontekście powyższego wyroku Trybunału Konstytucyjnego - uznać należy konieczność legitymowania i przedstawiania dokumentów poświadczających fakt alimentowania przez zmarłego, skoro podkreśla się, że porozumienie stron w kwestii sposobu realizacji obowiązku alimentacyjnego i wysokości świadczeń alimentacyjnych nie wymaga nadania mu formy pisemnej. W razie niedochowania takiej formy o istnieniu umowy zawartej per facta concludentia może świadczyć to, że alimenty faktycznie są przez zobowiązanego uiszczane na rzecz osoby uprawnionej. Sąd Najwyższy w uchwale z 4 grudnia 2013 r., sygn. akt III CZP 85/13 (OSNC nr 3/2014, poz. 28) wskazał, że treść obowiązku wynikającego ze stosunku alimentacyjnego wprawdzie określa ustawa (...), jednak nie ma przeszkód, aby obowiązek świadczenia został skonkretyzowany w umowie, ugodzie sądowej albo w orzeczeniu sądowym, przy tym umowa taka może być zawarta także w sposób dorozumiany. Sąd Najwyższy w tezie VI uchwały z dnia 16 grudnia 1987 r. (III CZP 91/86) wskazał, iż dopuszczalna jest każda postać świadczeń alimentacyjnych; mogą to być świadczenia pieniężne lub w naturze, a wybór powinien odpowiadać celowi, jakiemu ten obowiązek służy i uwzględniać okoliczności każdego konkretnego przypadku.

Stanowisko to zostało potwierdzone również w wyroku Sądu Najwyższego z 18.12.2014 r. (sygn. akt II UK 54/14, Lex nr 1621355) w którym stwierdzono, że dobrowolne alimentowanie rozwiedzionej wnioskodawczyni przez byłego męża do jego śmierci powinno podlegać konstytucyjnej ochronie prawa do renty rodzinnej na równi z prawem do alimentów ustalonym wyrokiem lub ugodą sądową po ustaniu małżeństwa.

Mając na uwadze powyższe rozważania oraz poczynione ustalenia faktyczne Sąd uznał, że E. S. rzeczywiście była przez byłego małżonka alimentowana dobrowolnie, co wynika z logicznych i spójnych zeznań odwołującej, które były konsekwentne od początku postępowania. Koresponduje to również ze stanowiskiem M. S. (2) wyrażonym w trakcie procesu rozwodowego w którym potwierdził fakt dobrowolnego przekazywania powódce pieniędzy tytułem utrzymania rodziny, a więc nie tylko alimentów na rzecz syna. Sytuacja taka miała miejsce również po orzeczeniu rozwodu i w ocenie Sądu przekazywane przez zmarłego męża kwoty pieniędzy były zabezpieczeniem interesów odwołującej i stanowiły dość istotne wsparcie domowego budżetu. W sytuacji, w której M. S. (1) przyznał, że przekazywał dobrowolnie pieniądze i odwołująca godziła się na taki stan rzeczy to nie istniała potrzeba, aby potwierdzać tą okoliczność w formie pisemnej, a odwołująca nie mogła przecież przewidzieć śmierci męża akurat w trakcie trwania postępowania rozwodowego. Sąd uznał zeznania odwołującej za przekonujące również w świetle jej aktualnej sytuacji materialnej, która jest dość trudna i pomimo aktywnego zaangażowania w poszukiwanie pracy odwołująca dopiero od bieżącego roku znalazła pracę w ramach umowy zlecenia, lecz i tak osiągane z tego tytułu dochody nie są duże i podstawą materialną funkcjonowania stanowią w dalszym ciągu świadczenia socjalne oraz renta rodzinna na rzecz syna.

Podsumowując uznać należało, że obowiązek alimentacyjny był wypełniany przez M. S. (1) dobrowolnie i bez znaczenia pozostaje przy tym okoliczność, że małżonkowie nie zawarli wprost umowy o alimenty w formie pisemnej.

Art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej uzależnia ponadto prawo małżonki rozwiedzionej do renty rodzinnej po zmarłym byłym mężu od spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 tego przepisu i warunki te odwołująca spełniała albowiem wychowuje małoletniego syna, który nie ukończył jeszcze 16 lat i jest uprawniony do renty rodzinnej po zmarłym ojcu.

Mając na uwadze powyższe uznać należało, iż w myśl art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej, z uwzględnieniem zmiany dokonanej wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.05.2014 r., E. S. spełniła warunki do uzyskania renty rodzinnej i na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznał odwołującej prawo do renty rodzinnej po zmarłym M. S. (1), począwszy od daty złożenia wniosku.

SSO Anna Walczak – Sarnowska